

UNIVERZITA KARLOVA
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

**Podpora mladých lidí při volbě
povolání se zaměřením na rakouské
sociální opatření jugendcoaching**

Zuzana Havelková

Katedra: Katedra jazyků
Vedoucí práce: Ing. Iveta Kaňková
Studijní program: Sociální práce
Studijní obor: Sociální a pastorační práce

Praha 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem Podpora mladých lidí při volbě povolání se zaměřením na rakouské sociální opatření jugendcoaching napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

V Praze 3.5.2018

.....

Zuzana Havelková

HAVELKOVÁ, Zuzana. Podpora mladých lidí při volbě povolání se zaměřením na rakouské sociální opatření jugendcoaching. Praha, 2018. Bakalářská práce. Karlova Univerzita, Evangelická teologická fakulta, Katedra jazyků.

Anotace

Bakalářská práce Podpora mladých lidí při volbě povolání se zaměřením na rakouské sociální opatření jugendcoaching se věnuje problematice volby povolání u dětí a dospívajících a specializuje se na rakouské opatření jugendcoaching. V úvodu práce je charakterizováno období dospívání s důrazem na oblast hledání identity a volby povolání. Při psaní byla též zohledněna specifika cílové skupiny dospívajících se speciálními potřebami. Následuje popisná část, ve které jsou vyjmenována opatření věnující se tématu podpory osob se speciálními potřebami na trhu práce v Rakousku. Blíže se pak práce zaměřuje na opatření jugendcoaching, na okolnosti jeho vzniku, cílovou skupinu, způsob podpory a evaluaci, stejně jako na aplikaci jugendcoachingu v Německu. V závěru práce je stručně představeno, jak podobnou problematiku řešíme v České republice. Cílem této bakalářské práce je popsat rakouské opatření jugendcoaching, zhodnotit jeho účinnost a nastínit problematiku podpory mladých lidí při volbě povolání v České republice. Práce by měla být českojazyčným zdrojem k tematice jugendcoachingu. Zvolenou metodou se stala analýza dokumentů zabývajících se zvolenou problematikou.

Klíčová slova

volba povolání, žáci, poradenství, tranzitní období, sebeurčení, dospívání, kariéra, jugendcoaching, Rakousko, Německo

Summary

This bachelor's thesis "Support for Young People with the Choice of Career, Focused on Austrian Social Measure Jugendcoaching" describes the difficulties of career choice by children and adolescents and is focused on the Austrian measure called Jugendcoaching. The first chapter of the thesis describes the period of adolescence, focused on searching for a new identity and career choice. In this thesis, the specifics of adolescents with special needs, was considered. The second chapter introduces support measures used to assist people with special needs in the Austrian labor market. The third chapter deals with Jugendcoaching, it describes the circumstances of its origin, the target group, methods of support, and its evaluation. The fourth and fifth chapter discusses the application of Jugendcoaching in Germany and the situation in The Czech Republic, respectively. This thesis aims to describe the Austrian measure Jugendcoaching, evaluate its effectiveness, and to sketch the problems associated with supporting young people with choosing a career in The Czech Republic. This thesis should be a Czech resource for the topic of Jugendcoaching. The method is the analysis of materials relating to the matter.

Keywords

professional orientation, pupils, consulting, transitive period, self-determination, adolescence, carrier, Jugendcoaching, Austria, Germany

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucí bakalářské práce Ing. Ivetě Kaňkové za inspirativní rady a laskavé vedení této práce.

Obsah

Úvod	11
1. Problematika volby povolání.....	15
1.1 Dospívání.....	15
1.1.1 Charakteristika dospívání jako jednoho z vývojových období	15
1.1.2 Hledání vlastní identity.....	16
1.1.3 Adolescence v různých společenských podmínkách	17
1.1.4 Škola a profesní směřování v období dospívání.....	18
1.2 Specifika u dospívajících se speciálními potřebami	21
2. Podpora při volbě povolání v Rakousku	23
3. Jugendcoaching	24
3.1. Historický kontext	24
3.1.1. Statistické údaje	27
3.2. Charakteristika jugendcoachingu	30
3.3. Cílová skupina jugendcoachingu	31
3.4. Poradce jugendcoachingu	32
3.5. Způsob podpory jugendcoachingu	32
3.6. Principy služby	36
3.7. Evaluace služby a statistika	37
3.8. Zakotvení v rámci sociálního systému a financování	40
4. Jugendcoaching v Německu	42
5. Situace v České republice.....	44
5.1. Školský poradenský systém.....	44
5.2. Rezort Ministerstva práce a sociálních věcí	49
5.3. Hodnocení využití jednotlivých poradenských subjektů	52
5.4. NNO AKLUB a projekt Youthcoach	53
Závěr.....	55
Seznam literatury	59

Úvod

Téma mé bakalářské práce nese název *Podpora mladých lidí při volbě povolání se zaměřením na rakouské sociální opatření jugendcoaching*. Volba povolání je složitý proces, výsledkem kterého je zásadní rozhodnutí, které člověku do jisté míry určí další směřování v životě. Už ve 14 letech děti v České republice a v dalších evropských zemích na základních školách běžně volí, na jakou střední školu se přihlásí, případně jaké povolání budou v budoucnosti vykonávat. Mnoho žáků si prošlo obdobím, kdy tápou, neví, jaké povolání by si měli vybrat, jaký obor by je mohl bavit, v čem by mohli být dobří a schopní. Někteří cítí zoufalství, potřebují pomoc, ale neví, na koho se obrátit.

Během praxí, které jsem absolvovala v rámci svého studia na vysoké škole, jsem si všimla toho, že osob, které tento proces prožívají tak intenzivně, je opravdu mnoho. Uvědomila jsem si, že lidé mající nějaké zdravotní postižení nebo pocházející ze sociálně znevýhodněného prostředí jsou v daleko složitější situaci. Nejen, že jejich možnosti bývají omezenější, co se týče schopností a prostředků. Často také nemají zázemí či osobu, které by se mohli svěřit, se kterou by se mohli poradit. Při praxích mě napadalo, jestli existuje nějaká pomoc pro děti, které tápou a nevědí, kam dál.

V České republice se o tuto problematiku tradičně starají výchovní poradci, kteří jsou ale velmi časově vytíženi. Jiné služby, které se zabývají touto tematikou, fungují velmi odlišně nebo je využívá jiná cílová skupina. Např. job kluby jsou pro všechny, kteří „*si chtějí vylepšit sebe prezentaci*,”

pracovat na svém osobním i duchovním růstu, posílit sebevědomí a naučit se zvládat stresové situace spojené s nezaměstnaností.“¹

V Rakousku je situace jiná než u nás. Existují tu jiná opatření pomáhající mladým lidem s výběrem povolání, či s uplatněním na pracovním trhu. Jedno z takových, jugendcoaching, pomáhá mladým lidem s výběrem povolání ještě před tím, než by mohl vzniknout potenciální problém s nezaměstnaností. Cílem této bakalářské práce je *popsat rakouské opatření jugendcoaching, zhodnotit jeho účinnost a nastínit problematiku podpory mladých lidí při volbě povolání v České republice*. Práce by měla být českojazyčným zdrojem k tematice jugendcoachingu.

Právě proto, že se práce převážně zabývá situací v Rakousku, v zemi s odlišným jazykem, způsobem fungování a legislativou než u nás, potýkala jsem se několika problémy týkajícími se terminologie. Cílová skupina, kterou ve své práci často popisují, jsou dospívající se zdravotním postižením či znevýhodněním, nebo se sociálním znevýhodněním. Patří sem mimo jiné dospívající trpící chronickým onemocněním, adolescenti z mnohoproblémových rodin nebo uprchlíci. V české terminologii jsem speciální pojem pro tuto skupinu osob nenašla. Tematika, které se věnuji, se ocitá na pomezí oblasti školství a sociálních věcí. Zákon o zaměstnanosti ošetřuje problematiku osob se zdravotním postižením, do kterých zahrnuje i osoby se zdravotním znevýhodněním, osoby se sociálním znevýhodněním ale

¹ Job club. Integrovaný portál MPSV [online]. [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/sz/obcane/jobclub>

do této cílové skupiny nezapojuje.² Ve školství se mluví o dětech, žácích a studentech se speciálními vzdělávacími potřebami a dětech, žácích a studentech nadaných.³ Do této definice by bylo nejspíše možné zahrnout výše zmiňované skupiny osob, ale vzhledem k tomu, že v jugendcoachingu se jedná o pomoc na přechodu ze školy nejen do dalšího vzdělávacího zařízení, ale i na pracovní trh, nepřipadalo mi vhodné použít pojem vzdělávacích potřeb. Proto jsem se rozhodla pro účely této práce mluvit o osobách se speciálními potřebami.

S použitím cizojazyčných zdrojů se také pojí problém s překládáním německých výrazů. Rozhodla jsem se stěžejní pojmy a názvy úřadů, organizací, spolků, iniciativ, apod. překládat poprvé, když se v textu objeví. V případě, že by pouze český výraz byl dle mého názoru nepřesný či zavádějící, ponechávám i německý výraz.

V první části práce charakterizují období dospívání z hlediska aspektu volby povolání a popíší specifika a odlišnosti v této oblasti u dospívajících se speciálními potřebami. Posléze představím rakouská opatření zabývající se podporou osob se speciálními potřebami na trhu práce a konkrétněji se zaměřím na jugendcoaching. V závěru se pokusím objasnit snahy o aplikaci

² Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, in: *Sbírka zákonů České republiky* [online], 2004, [vid. 17. 4. 2018], dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-435>

³ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), in: *Sbírka zákonů České republiky* [online], 2004, [vid. 17. 4. 2018], dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

jugendcoachingu v Německu a se budu zabývat tím, jak tato oblast funguje v České republice.

Pro účely této práce jsem v převážné většině čerpala z německy psaných textů. Česká speciální pedagožka, která se tématu zaměstnávání osob s postižením věnuje je PhDr. Mgr. Lucie Procházková, Ph.D, jedna z mála českých autorů a autorek, ne-li jediná, která se zabývá právě i situací v Rakousku a rakouskými opatřeními. V úvodní části textu, zabývající se adolescencí, jsem čerpala především z literatury Prof. PhDr. RNDr. Marie Vágnerová, CSc. V dalších kapitolách, které popisují samotný jugendcoaching jsem vycházela z rakouských internetových portálů věnující se problematice. Jednalo se převážně o články, brožury či různé výroční zprávy a manuály iniciativy NEBA (Netzwerk Berufliche Assistenz = síť profesní asistence), která zastřešuje opatření pro podporu osob s postižením a pro mladistvé ohrožené sociálním vyloučením, a jiných institucí.⁴ V další kapitole popisují, jak funguje jugendcoaching v Německu. Jak jsem zjistila, toto opatření není v Německu nijak právně ukotvené a na rozdíl od Rakouska zde neexistuje žádná zastřešující organizace, stejně tak žádná literatura, která by tematiku uceleně popisovala. Pro účely bakalářské práce jsem čerpala z článku Sylvie-Sophie Schindler. V závěru práce se nachází stručné uvedení do kontextu situace v České republice. Zde jsem čerpala z české legislativy, další informace mi poskytla literatura již zmíněné PhDr. Mgr. Lucie Procházkové, Ph.D., PaedDr. Mgr. Libuše Ďurišové, Ph.D. a PhDr. Marcely Ehlové, Ph.D.

⁴ NEBA: NETZWERK BERUFLICHE ASSISTENZ. Was ist NEBA? [online]. [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://www.neba.at/>

1. Problematika volby povolání

Volba povolání je proces, kterým si musí projít každý z nás. Někdo má od dětství sen týkající se budoucího zaměstnání, který celý svůj život následuje, např. se chce stát lékařem, právníkem nebo třeba učitelem. Jiní lidé v průběhu let strávených ve škole postupně zjistí, jakou profesi by chtěli dělat. Někteří studenti nebo žáci jsou velmi nejistí. Nevědí, kde by se jim dařilo nebo jaké mají možnosti. Tápou a vědomí nutného rozhodnutí je může stresovat. Často bývá toto rozhodnutí tím prvním v celém jejich životě, které doopravdy ovlivní jejich budoucnost. Rozhodující se mladý člověk musí vzít v úvahu mnoho skutečností – měl by uvažovat nad tím, co by ho bavilo, přinášelo mu radost, zároveň je ale třeba myslet zodpovědně, např. zvažovat možné uplatnění. Lidé s postižením či znevýhodněním mohou stát před ještě těžším úkolem, neboť z jejich postižení často vyplývají mnohá omezení.

1.1 Dospívání

V následující podkapitole popíši období dospívání s důrazem na hledání identity. Dále se budu zabývat postojem adolescentů ke škole a k hledání budoucího pracovního uplatnění. Zohledním také specifickou tohoto období u osob s postižením.

1.1.1 Charakteristika dospívání jako jednoho z vývojových období

Vnímání adolescence se během let postupně mění. Různí autoři věkově definují tento pojem odlišně, jedno z nejširších rozpětí přináší Marie Vágnerová. Adolescenci neboli dospívání Marie Vágnerová vymezuje jako období mezi 10. a 20. léty věku, jedná se dobu přechodu mezi dětstvím a dospělostí. Během dospívání dochází ke komplexní proměně osobnosti člověka, a to ve všech jeho sférách – tělesné, psychické i sociální. Tělesné změny směřují k získání tělesné zralosti a schopnosti reprodukce. Z hlediska psychických změn si jedinec v této době vytváří novou, silnější a zralejší identitu. Zároveň dochází i ke změnám v sebepojetí, k budování sebeúcty.

Rozvíjí se také kognitivní schopnosti, introspekce, emoční vývoj, stabilizuje se prožívání a reguluje chování. Sociální vývoj se projevuje přijímáním nových sociálních rolí, např. právě v oblasti přípravy na budoucí povolání.⁵

1.1.2 Hledání vlastní identity

Jedním z úkolů, kterému je mladý člověk v období adolescence vystaven, a který ho ale doprovází a vyvíjí se i v dalším průběhu života, je hledání vlastní identity.

Mít vlastní identitu znamená podle Pavla Říčana znát odpověď na to, kdo jsem, kam patřím a kam směřuji. Znamená to rozumět svým citům, být si jist sám sebou a vědět, jaký je smysl mého života. K tomuto cíli člověk dochází v průběhu svého života pomocí poznávání sebe sama.⁶ Dospívající sám sebe hledá, usiluje o změny, aktivně se seberealizuje a uvědomuje si, že může ovlivňovat a určovat svůj vlastní život. Experimentuje a zkouší rozdílné varianty svého chování, tím hledá své hranice.⁷

Dle Eriksonova modelu vývoje osobnosti člověka se v období adolescence stejně jako v ostatních vývojových obdobích člověk ocitne před určitým úkolem, jehož splnění mu může zajistit plynulý přechod do vyššího vývojového období, způsobí růst. Neúspěch v úkolu způsobí regresi. V období

⁵ VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. 2. Praha: Karolinum, 2012, s. 367. ISBN 978-80-246-2153-1.

JANOŠOVÁ, Pavlína. Adolescence. BLATNÝ, Marek. Psychologie celoživotního vývoje. Praha: Karolinum, 2016, s. 99. ISBN 978-80-246-3462-3

⁶ ŘÍČAN, Pavel. Cesta životem: vývojová psychologie. 2. Praha: Portál, 2006, s. 216 – 223. ISBN 80-7367-124-7.

⁷ VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. 2. Praha: Karolinum, 2012, s. 371. ISBN 978-80-246-2153-1.

adolescence by měl ideálně člověk získat sebevědomí a měl by nabýt přesvědčení, že je schopen perspektivního směřování.⁸ Pokud v tomto období ale převáží nejistota, pochybnosti o sobě samém a o své pozici ve společnosti, neprůbojnost a vzdor, dochází k tzv. *zmatení identity*. Úkol tohoto období pak není úspěšně splněn, z čehož mohou plynout problémy v dalších vývojových obdobích.⁹

Mezi jiná psychologická pojetí dospívání patří např. teorie sociálního učení. Ty kladou důraz na zastávání nových rolí, které člověk tím, že se stane adolescentem, získá. To, o jaké role se bude jednat, ovlivňuje společnost, která má od svých členů určitá očekávání a klade na naplňování těchto očekávání tlak.¹⁰

1.1.3 Adolescence v různých společenských podmínkách

Průběh dospívání závisí také na kulturních a společenských podmínkách i době, ve které člověk žije. V přírodních společenstvích mladý člověk svou identitu například nijak nehledal, neovlivňoval. Rituálem v určitém věku se jasně oddělovalo období dítěte a dospělého stejně jako role člověka ve společnosti.

V dnešní moderní společnosti se děti snaží co nejdříve stát dospělými. V dospělosti vidí větší svobodu a mnoho práv, ale povinnosti, které se s nimi automaticky pojí, často přehlížejí. Délka dospívání se v průběhu dějin mění. Např. tělesné dospívání, které je spojeno s pohlavní zralostí a schopností reprodukce, přichází dnes dříve, než tomu bylo v minulosti. Pojem *sekulární*

⁸ VÁGNEROVÁ, Marie, ref. 7, s. 369

⁹ ERIKSON, Erik H. Životní cyklus rozšířený a dokončený: Devět věků člověka. 2. Praha: Portál, 2015, s. 76 - 77. ISBN 978-80-262-0786-3

¹⁰ VÁGNEROVÁ, Marie, ref. 7, s. 369

akcelerace označuje tento jev, totiž zrychlení biologického dospívání působením vnějších podnětů.¹¹

1.1.4 Škola a profesní směřování v období dospívání

Se začátkem dospívání se pojí moment, kdy dítě přestoupí z prvního stupně základní školy na druhý stupeň základní školy, příp. na víceleté gymnázium. S jakými problémy se tento přechod váže, popisuje na základě několika výzkumů Janošová. První obtíže se většinou projeví zvýšenými nároky na výkon žáka. Jak na druhém stupni základní školy, tak na gymnáziu se několikrát denně střídají učitelé. Žáci se tak musí přizpůsobit několika vyučovacím stylům učitelů a také si musí zvykat na to, že obvykle neexistuje jeden učitel, který by je znal tak dobře, jako je znával jejich třídní učitel na nižším stupni základní školy. Z toho může plynout, že případné problémy ve skupině, či individuální potíže s probíranou látkou nebudou rozpoznány včas, pokud žák sám nezačne být včas iniciativní. Prospěch a celková školní angažovanost středoškoláků jsou velmi výrazně ovlivňovány rodinným prostředím, ze kterého žáci pocházejí. Žáci žijící v rodinách, ve kterých funguje láskyplný přístup a kde jsou jasně nastaveny hranice, prospívají obvykle ve škole dobře. Naopak problémy s úspěšným dokončením školy mívají žáci z rodin s autoritářskou výchovou či s liberálním stylem výchovy, kdy rodiče na děti kladou přehnaně vysoké, či naopak velmi nízké, či žádné nároky. Motivaci k učení postrádají také děti z nízkopříjmových rodin a z některých etnických skupin, dále děti z rozvedených rodin, nebo děti, které vyrůstají jen s jedním rodičem. Další žáci úspěšně nedokončí základní školu kvůli psychickým potížím či potížím s chováním, jedná se např. o nadměrnou

¹¹ VÁGNEROVÁ, Marie. ref. 7, s. 367, 373

úzkost, osamělost nebo i o traumata z předchozích negativních zkušeností ze školního prostředí.¹²

Procházková ve svém článku cituje Šikulovou, podle které je výběr té správné profese ovlivňován mnoha činiteli. Mezi faktory individuální patří např. vlohy, schopnosti nebo zájmy, do faktorů sociálních řadíme ty, které utváří prostředí a okolí jedince, jako např. rodiče, učitelé nebo vrstevníci a kulturními faktory rozumíme vliv hodnot, norem a kulturních vzorců, které tvoří prostředí a společnost žáka.¹³

Marie Vágnerová zdůrazňuje důležitost úspěšného ukončení povinné školní docházky a diferenciací dalšího profesního směřování v období rané adolescence (období cca od 11. do 15. roku) jako jednoho ze sociálních mezníků.¹⁴ V období pozdní adolescence (období cca od 15. do 20. roku) dochází k ukončení profesní přípravy a následnému nástupu do zaměstnání nebo pokračování ve studiu. Dle Vágnerové je volba profese důležitá kvůli určení dalšího směřování jedince, ale „*pro pubescenty zatím tak velký význam nemá.*“¹⁵ Vágnerová tímto výrokem kapitolu končí a my můžeme jen hádat, jaké podklady pro tento poznatek má. Já se domnívám, že není možné takto obecně shrnout postoj určité, velmi rozmanité, skupiny mladých lidí, kterou dohromady pojí snad jen stejný věk. I kategorie věku mi připadá v tomto

¹² JANOŠOVÁ, Pavlína. Adolescence. BLATNÝ, Marek. Psychologie celoživotního vývoje. Praha: Karolinum, 2016, s. 110. ISBN 978-80-246-3462-3.

¹³ PROCHÁZKOVÁ, Lucie. Podpora mladých lidí při volbě povolání se zaměřením na Jugendcoaching, formu podpory v Rakousku. Speciální pedagogika. 2015, 25(1), 83, 84. ISSN 1211-2720.

¹⁴ VÁGNEROVÁ, Marie, ref. 7, s. 370

¹⁵ VÁGNEROVÁ, Marie, ref. 7, s. 395

případě problematická, neboť věřím tomu, že 15letý člověk bude vnímat volbu povolání jinak, než ten 20letý. Předpokládám, že existuje mnoho faktorů, které určují, jak velkou důležitost bude pro člověka mít volba povolání – začínaje u povahy člověka, přes výsledky ve škole nebo žebříček hodnot, konče u praktických faktorů, jako je např. ekonomická situace člověka či celé jeho rodiny. Jsem přesvědčena, že mezi adolescenty se najde mnoho takových, pro které má volba povolání velký význam.

Vztah člověka ke škole a vzdělávání se v průběhu věku člověka mění. V období adolescence škola a školní prospěch často ztrácí svůj samoučelný význam, dospívající nevidí smysl v získávání dobrých známek pro sebe sama, nýbrž se soustředí na vztah předmětu ke svému budoucímu uplatnění. Svě směřování často adolescent vymezuje negativně – neudává, čím by se chtěl stát, ale čím určitě být nechce. Svou budoucí profesní roli ještě nechce definovat jednoznačně, zatím je pro něj tato oblast příliš abstraktní a nepředstavitelná. Názor na různé profese se u adolescentů ještě často mění a ani představy výkonu povolání nemusí být reálné. Mladší adolescenti se často inspiroují tím, jaké zaměstnání mají jejich rodiče. Dále si všímají především vnější atraktivitu povolání, nikoli praktických aspektů, jako je např. pracovní doba, možnost uplatnění či výše platu.¹⁶

Poté, co adolescent ukončí profesní přípravu, vymění svou roli studenta za profesní roli. Tato skutečnost přináší jak pozitiva, tak negativa. Mezi pozitiva zařazují adolescenti nezávislost a ekonomickou soběstačnost. Zároveň ale často nebyvají schopni s penězi hospodařit. Jako negativní také hodnotí rozpor mezi tím, co očekávali a tím, jaká je skutečnost. Dále pak stereotyp, nedostatek volného času a nízký sociální status, který s sebou přináší role začátečníka na pracovním trhu. Těžké bývá také uvědomit si, že ve škole

¹⁶ VÁGNEROVÁ, Marie, ref. 7, s. 459, 460

a v zaměstnání platí odlišná pravidla, normy a hierarchie. Nové sociální role často umějí využít ti lidé, kteří byli v profesní přípravě neúspěšní. Na tuto skutečnost se jich nikdo neptá, mají novou šanci a to mnohým z nich přináší úlevu. Někteří adolescenti se s novou rolí naopak neumí identifikovat, vadí jim ztráta svobody a nová zátěž, přílišná zodpovědnost. V novém prostředí a s nulovými zkušenostmi ztrácejí sebevědomí a jistotu.¹⁷

1.2 Specifika u dospívajících se speciálními potřebami

Stručně specifikovat obtíže v adolescenci s důrazem na profesní specializaci u lidí se speciálními potřebami nejspíš není z důvodu rozmanitosti tématu možné. Situace osob se středně těžkým mentálním postižením na trhu práce je velmi odlišná od situace člověka se zbytky zraku nebo člověka s migračním pozadím. Pro účely této práce představím specifika osob s lehkým mentálním postižením a sociálním znevýhodněním.

Tito žáci mívají dle Procházkové obvykle problémy s určením reálných cílů a se zkrácenými představami o dané profesi či pracovních podmínkách. I jejich mínění o svých schopnostech a dovednostech jsou často nepřesná. Neumí objektivně posoudit, v čem jsou dobří a v čem ne. Buď mají přehnané sebevědomí, kdy si neuvědomují, že na něco prostě nebudou nejspíše nikdy stačit, že je každý potencionální zaměstnavatel na pohovoru ihned nepřivítá s otevřenou náručí, anebo naopak vidí vše černě a mají pocit, že nezvládnou vůbec nic.

Jako další problémy, se kterými se u žáků s postižením také můžeme setkat, uvádí Procházková nezáměr o aktivně strávený čas, lenost či nemotivovanost, projevení nezáměru. Tato otázka může souviset s tématem invalidních důchodů a dávek. Lidé, kteří pobírají invalidní důchod příp. dávky

¹⁷ VÁGNEROVÁ, Marie, ref.7, s. 459, 460

a mají tak jistotu alespoň nějakého příjmu nemusí cítit dostatečnou motivaci pro práci. Když pak při hledání zaměstnání vidí, že jejich očekávání byla nereálná a že se musí „spokojit“ s nějakou pomocnou prací, která je nebaví, raději zůstanou doma.¹⁸ I Černá popisuje, že jedním z problémů u mladých lidí s postižením na trhu práce je ztráta motivace. Člověk s postižením, příp. jeho rodič, se někdy absolutně vyhýbá stresové situaci hledání zaměstnání tím, že sám sebe přesvědčí o tom, že šance získat zaměstnání je natolik malá, že vůbec nemá cenu se o to snažit.¹⁹

¹⁸ PROCHÁZKOVÁ, Lucie, ref. 13, s.84

¹⁹ ČERNÁ, Marie a kol. *Česká psychopedie: speciální pedagogika osob s mentálním postižením*. Vydání druhé. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015, s. 180. ISBN 978-80-246-3071-7.

2. Podpora při volbě povolání v Rakousku

V Rakousku existuje několik opatření, která pomáhají lidem se speciálními potřebami. Jedná se o programy zlepšující jejich životní podmínky, péči, či o programy usilující o integraci lidí s postižením na trh práce. U takovýchto programů většinou pracovníci služeb pomáhají při hledání práce, zajištění potřebné kvalifikace či rekvalifikace, jsou přítomni při zaučování člověka na konkrétní pracovní místo, ale také podporují při případném ohrožení ztrátou zaměstnání. Služby pomáhají jak lidem s postižením, tak samotným zaměstnavatelům. Konkrétně se jedná o opatření asistence při profesním vzdělávání, pracovní asistence, job coaching, jugendcoaching a o asistenční služby na pracovišti. Jugendcoaching je program, který je určen především mladým lidem se speciálními potřebami a pomáhá v otázkách přechodu do dalších stupňů studia či ve volbě povolání.²⁰

²⁰ PROCHÁZKOVÁ, Lucie, ref. 13, s. 85

3. Jugendcoaching

V této kapitole se budu zabývat opatřením jugendcoaching. Nejprve historií, předchůdcem jugendcoachingu, clearingem a okolnostmi jeho vzniku. Popíšu také změny, ke kterým došlo přechodem od clearingu k jugendcoachingu. Dále podrobněji popíšu, co to jugendcoaching je a pro koho je určen. Věnovat se budu také údajům z evaluací clearingů i jugendcoachingu a jejich financování a právnímu ukotvení.

3.1. Historický kontext

Jugendcoaching je jedním z rakouských podpůrných systémů, který funguje s určitými změnami už od roku 2001. Tehdy vznikl program clearing, předchůdce jugendcoachingu. O 11 let později byl clearing zrušen a nahrazen novým systémem – jugendcoachingem. Tento pojem v překladu znamená koučování mladých lidí.²¹

V roce 2000 byl rakouskou vládou realizovaný projekt s názvem Miliarda pro postižené (Behindertenmilliarde). Jednalo se o reakci vlády na tristní situaci osob se zdravotním postižením na pracovním trhu.²² Z tohoto důvodu se rozhodla dát k dispozici jednu miliardu šilinků (v přepočtu necelých 73 000 000 eur²³) na strukturální opatření, která měla napomoci rozvoji situace osob se zdravotním postižením na trhu práce. Reakce na Miliardu pro postižené byly nejrůznější. Spolek SLIÖ (Selbstbestimmt Leben Initiativen Österreichs = Iniciativy pro samostatný život Rakousko), který se zabývá právy osob s postižením a usiluje o jejich co nejsamostatnější a nejspokojenější život, se například ihned k projektu Behindertenmilliarde vyjádřil skepticky. Spolek

²¹ PROCHÁZKOVÁ, Lucie, ref. 13, s. 86

²² PROCHÁZKOVÁ, Lucie, ref. 13, s. 86

²³ Schiling in Euro umrechnen. *Online Rechner* [online]. [cit. 2018-02-25].

Dostupné z: https://www.online-rechner.at/waehrung/ats_eur

poukázal mimo jiné na to, že podpora v této oblasti by měla být běžnou součástí vzdělávací politiky a politiky zaměstnanosti. Důležité podle spolku bylo především klást důraz na transparentnost při přidělování finančních prostředků, na fakt, aby se jednalo o opatření, která budou podporovat samostatnost osob s postižením, nikoli služby podobné chráněným dílnám, které mohou tvořit až ghetta osob s postižením, celky, které nepodporují život osob s postižením ve většinové společnosti. Opatření mají být opravdu vytvořena ku prospěchu a rozvoji člověka s postižením. Z tohoto důvodu by bylo bývalo vhodné, aby vedoucí pozice v projektech zastávaly osoby s postižením, neboť ony samy nejlépe vědí, kde jsou peníze potřeba.²⁴ Kritika se vznášela také k tématu financování projektu Miliarda pro postižené. Přes 50% prostředků získaných z daní mělo být použito právě v rámci Miliardy pro postižené.²⁵

Opatření v rámci Miliardy pro postižené bylo určeno následujícím třem základním cílovým skupinám: osoby s postižením po ukončení školní

²⁴ Behindertenmilliarde. *BIZEPS - Nachrichten zum Thema Behinderung* [online]. 24.09.2000 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://www.bizeps.or.at/behindertenmilliarde/>

²⁵ LADSTÄTTER, Martin. Richtlinien zum Einsatz der Beschäftigungsoffensive fixiert. *BIZEPS - Nachrichten zum Thema Behinderung* [online]. 17.01.2001 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://www.bizeps.or.at/richtlinien-zum-einsatz-der-beschaefigungsoffensive-fixiert/>

Rauch-Kallat: Verantwortungsvolle Politik heißt, zu Beschlüssen stehen!. *BIZEPS - Nachrichten zum Thema Behinderung* [online]. 24.02.2001 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://www.bizeps.or.at/rauch-kallat-verantwortungsvolle-politik-heisst-zu-beschluessen-stehen/>

docházky (kvůli usnadnění nástupu na pracovní trh), lidé s postižením, kteří se chtějí po pauze vrátit do pracovního života a starší zaměstnanci s postižením, kteří potřebují cítit jistotu v zaměstnání. Pomoc měla být vykonávána v těchto formách: podnikatelské poradenství, profesní koučování, pomoc s integrací a školení v oblasti dovedností. Žádosti uchazečů, jimiž mohly být jak státní, tak soukromé spolky a organizace, přijímal sociální úřad (Sozialamt). Z projektu byly financovány i platy zaměstnancům po dobu prvního roku a přispívalo se i na technické pomůcky.²⁶

Opatření clearing bylo zavedeno roku 2001 jako jeden z projektů Miliardy pro postižené.²⁷ Podpora v rámci projektu clearing byla určena (oproti cílové skupině jugendcoachingu) výhradně lidem se speciálními potřebami zejména na konci základního vzdělávání, obvykle tedy ve věku 13 let až 24 let a zahrnovala pomoc a podporu v období přechodu mezi vzděláváním a trhem práce. Většinou se jednalo o děti a dospívající s problémy, které se týkaly školy a prospěchu z důvodů nějakého mentálního postižení, zdravotního nebo sociálního handicapu. Škola se stala centrem, ve kterém obvykle docházelo k prvnímu kontaktu mezi dospívajícím a poradcem clearingu, který byl se školami v úzkém kontaktu. Pro klienty byla služba zdarma a poskytoval ji Federální úřad sociálního zabezpečení (Bundessozialamt). V roce 2003 pokrývala nabídka tohoto opatření území celého Rakouska. Roku 2004 byl clearing představen v rámci Evropské unie. Evropská komise vybrala clearing jako „Best practice“ opatření. V této době se také začalo uvažovat o přenesení opatření do dalších zemí Evropy. Roku 2007

²⁶ KIRCHER, Michael. Behinderten-Milliarde ab 2001. *BIZEPS - Nachrichten zum Thema Behinderung*[online]. 19.12.2000 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://www.bizeps.or.at/behinderten-milliarde-ab-2001/>

²⁷ PROCHÁZKOVÁ, Lucie, ref. 13, s. 86

vznikl tzv. Clearing plus, který se věnoval speciálně dětem s psychickými obtížemi.²⁸

Clearing byl financován prostřednictvím Federálního úřadu sociálního zabezpečení a to konkrétně ze státního rozpočtu, z vyrovnávacích daňových fondů a z Evropského sociálního fondu.²⁹

V roce 2012 byl clearing nahrazen službou jugendcoaching. Nepodařilo se mi najít informace o zdůvodnění, proč k této změně došlo. Clearing byl velmi populární a jeho obliba rok od roku stoupala. Jugendcoaching ve svém poslání na clearing navazuje, nepřináší nové principy a náplň služby, hlavním rozdílem je způsob poskytování služby (ne každý potřebuje všechno, důraz na individuální přístup a možnost zvolit si stupeň podpory) a pozměněná cílová skupina. Ta se ale spíše rozšířila a jugendcoaching se posléze stal ještě využívanějším než clearing.³⁰ Domnívám se proto, že změna názvu byla spíše technického rázu a jejím účelem bylo zdůraznění zaměření opatření na mládež a na její koučování.

3.1.1. Statistické údaje

Clearing se ihned po zavedení setkal s velkým úspěchem a se zájmem ze strany klientů, poptávka po něm rok od roku stoupala. V roce 2002 využilo podpory 1387 lidí, 837 mužů, 550 žen. O dva roky později to bylo o 63%

²⁸ *10 Jahre Clearing 2001-2011* [online]. Wien: Bundessozialamt, 2011 [cit. 2018-03-20]. S. 6, 10, 11. Dostupné z: https://www.behindertearbeit.at/wp-content/uploads/BASB_10_Jahre_Clearing.pdf

²⁹ *10 Jahre Clearing 2001-2011*, ref. 28, s. 31

³⁰ PROCHÁZKOVÁ, Lucie, ref. 13, s. 86

účastníků clearingů více, 3810 osob. V roce 2010 se zapojilo 7554 osob, z toho 4629 mužů a 2925 žen.³¹

Na návrh Spolkového ministerstva práce, sociálních věcí a ochrany spotřebitele (Bundesministeriums für Arbeit, Soziales und Konsumentenschutz) byla po prvních letech poskytování služby clearingů provedena jeho evaluace. L&R Sozialforschung/L&R Social Research institut zpracoval data z let 2003/2004, a to jak od dospívajících, škol, tak od poradců clearingů. Z hodnocení vyplynulo, že 87,3% dospívajících, kteří se účastnili v uvedených letech clearingů, byli schopni zrealizovat své vzdělávací a profesní plány. Oproti tomu se jedná o 44,4% realizovaných plánů u osob z dotázané kontrolní skupiny. Dalším ze zkoumaných jevů byla spokojenost dospívajících s poskytovanou službou. Pomocí známkování, jako ve škole (stejně jako v České republice – škála od 1 do 5), měli účastníci clearingů zhodnotit, jak jim spolupráce vyhovovala. Průměrná známka byla 1,8 za celkové hodnocení clearingů, 1,67 za vypracovávání silných a slabých stránek a 1,71 za poskytování informací k problematice hledání práce a vzdělávání. Dále se zkoumala úspěšnost opatření, pomocí toho, na jakých místech se ocitli účastníci clearingů po 1,5 roce od ukončení spolupráce. 28% účastníků se nacházelo v učení, ať už s podporou nebo bez ní. Další zhruba čtvrtina osob (24,8%) po jednom a půl roce využívala další podpůrné opatření organizované Federálním úřadem sociálního zabezpečení nebo úřadem práce (Arbeitsmarktservice), které mělo dále pomoci dospívajícímu přibližovat se ke svému cíli: vyučení či zisku zaměstnání. Dalších 10% osob už bylo zaměstnáno a zhruba 13% nezaměstnáno. Oproti tomu v kontrolní skupině lidí, kteří se clearingů nezúčastnili, se jednalo o zhruba 26% nezaměstnaných. Dalších 20%

³¹ PROCHÁZKOVÁ, Lucie, ref. 13, s. 86

10 Jahre Clearing 2001-2011, ref. 28, s. 30

účastníků clearingů se nacházelo v oblastech mimo pracovní trh, např. ve škole a pracovní terapii (ergoterapii).³²

Co se týče počtu osob, které se clearingů zúčastnily, ze získaných dat můžeme poznat, že zájem o opatření v průběhu let výrazně stoupal. V roce 2002 clearingem prošlo 1387 lidí, v roce 2006 to bylo 5479 lidí a v roce 2009 až 7162 osob. Jedná se přitom častěji o muže (837, 3340 a 4547 osob) než o ženy (550, 2139, 2615 osob).³³

Společně se zájmem o opatření se zvyšovaly i výdaje na jeho provoz. V roce 2002 se spotřebovalo 2 777 794 euro. Téměř všechny výdaje byly financovány ze státního rozpočtu, zhruba 2 500 000 euro. Z Evropského sociálního fondu se jednalo o zhruba 250 000, zato z vyrovnávacích daňových fondů ještě žádné finance neplynuly. Roku 2006 byly náklady 5 121 089 euro, z toho cca 3 800 000 financováno ze státního rozpočtu, 1 000 000 z Evropského sociálního fondu a téměř 280 000 z vyrovnávacích daňových fondů. Roku 2009 se jednalo celkově o náklady 7 289 430 euro, největší podíl na financování měl opět stát s téměř 3 800 000 euro ze státního rozpočtu, Evropský sociální fond s 3 000 000 eury a vyrovnávací daňové fondy s téměř 1 000 000 eury.³⁴

³² LECHNER, Ferdinand, Andres RIESENFELDER, Gottfried WETZEL, Petra WETZEL, Barbara WILLSBERGER a Thomas EGLSEER. Evaluierung CLEARING: Endbericht [online]. Wien: L&R Sozialforschung, 2006 [cit. 2018-04-03]. S. 5, 6, 80. Dostupné z: http://www.lrsocialresearch.at/files/Eval_Clearing_Endbericht_L&R_Sozialforschung.pdf

³³ 10 Jahre Clearing 2001-2011, ref. 28, s. 30

³⁴ 10 Jahre Clearing 2001-2011, ref. 28, s. 31

3.2. Charakteristika jugendcoachingu

Ačkoli patří Rakousko v Evropě ke státům s nejnižším procentem předčasného ukončování školní docházky, vláda se snaží i nadále podporovat opatření, která by tomuto fenoménu ještě více zabránila.³⁵ Právě jugendcoaching napomáhá tomu, aby dospívající vzdělávací proud nepřerušili, aby úspěšně povinnou školní docházku dokončili a aby se následně uplatnili na trhu práce či v dalších vzdělávacích institucích.

Jugendcoaching je bezplatný a dobrovolný program, který pomáhá mladým lidem s výběrem vhodné profesní či vzdělávací cesty. Cílem jugendcoachingu je *„na základě silných stránek a schopností mladého člověka naplánovat vhodné další kroky a umožnit tak úspěšný přechod do budoucího pracovního života.“*³⁶

Judith Baumgartner v rozhovoru na Veletrhu povolání, studia a dalšího vzdělávání (= Messe für Beruf, Studium und Weiterbildung in Österreich) říká, že jugendcoaching je mezistupněm mezi školou a prací, případně dalším vzděláváním. Pracovníci jugendcoachingu radí mladým lidem, co dělat dál po ukončení školy. Cílová skupina této služby začíná u dětí v 9. ročníku základní školy (cca 14 – 15 let starých). Tehdy mohou dospívající přijít a spolu s pracovníkem zjistit, jaké jsou jejich silné a slabé stránky, prodiskutovat, jaké mají zájmy, co je pro ně možné, reálné, a kam by mohli jít dále studovat či pracovat. Jugendcoaching má nasměrovat, má naučit umění rozhodovat se,

³⁵ NEBA. *Meine Chance für die Zukunft* [online]. Wien: Sozialministeriumservice, 2007 [cit. 2018-04-03]. S. 3. Dostupné z: <https://www.neba.at/jugendcoaching>

³⁶ PROCHÁZKOVÁ, Lucie, ref. 13, s. 86

jednat efektivně a s vědomím vlastní odpovědnosti.³⁷ Martina Schneider vysvětluje, že tato služba je určena pro děti do 19. roku věku a v případě, že se jedná o člověka s postižením, tak do 24 let. Hlavní pracovní náplní pracovníka, který je činný ve službě jugendcoaching, je poradenství. Při něm se poradce s klientem zaměřuje na cíl, který si společně vytyčili. Může se jednat o přestup na střední školu, střední odborné učiliště nebo mohou uskutečnit zcela jiný projekt, podle toho, co je pro klienta vhodné a co ho zajímá. Společně zjišťují, jaké školy vůbec existují, jaké profese je možné si vybrat, co se od něj očekává, co je potřeba. Poté mohou trénovat přijímací zkoušky nebo připravovat podklady pro ucházení se o zaměstnání.³⁸

3.3. Cílová skupina jugendcoachingu

Opatření clearing, které předcházelo jugendcoachingu, bylo jasně určeno dospívajícím se speciálními vzdělávacími potřebami obvykle ve věku 13 let až 24 let a zahrnovalo pomoc v období přechodu mezi vzděláváním a trhem práce. Program jugendcoaching je určen primárně dospívajícím od věku 15 let do 19 let, příp. do věku 24 let, pokud se jedná o osoby s postižením či znevýhodněním. Cílovou skupinou jsou tedy mladí lidé, kteří si nevědí v neobvyklé situaci volby další vzdělávací dráhy/volby profese rady. Jedná se nejčastěji o takové osoby, které by v budoucnu mohly být znevýhodněny na trhu práce a při profesním vzdělávání. Typicky se může se jednat o žáky, kteří mají problémy doma nebo ve škole, o osoby s postižením,

³⁷ BeSt 2015: Reportage Jugendcoaching: Judith Baumgartner VHS
Jugendcoaching im Rahmen der NEBA. In: YouTube [online]. [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=FX5G2NVphdU>

³⁸ JUGENDCOACHING – W24-Beitragsreihe "Meine Chance" Martina Schneider. In: YouTube [online]. [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ZMMpNpP1VYw>

se speciálními vzdělávacími potřebami. Často klienti jugendcoachingu pocházejí ze sociálně znevýhodněného prostředí, které je v otázkách školy a vzdělávání nijak nepodporuje a nejeví o ně zájem. Někteří dospívající se potýkají se závislostmi, a to jak svými, tak osob ze svého blízkého okolí, mají problémy ve vztazích nebo dluhy. V poslední době narostl počet žáků z migračního prostředí, kteří využívají program jugendcoaching. Jazyková bariéra lidem obecně ztěžuje schopnost zorientovat se na cizím trhu práce a v tom zjistit, jaké mají možnosti pracovního uplatnění i vzdělávání se.³⁹

3.4. Poradce jugendcoachingu

V Rakousku je pro vykonávání profese poradce jugendcoachingu potřebná určitá kvalifikace. Jedná se o ukončené vzdělání (Ausbildung) v oblastní sociální práce, sociálního managementu nebo oboru psychologie/sociologie/pedagogika s minimálně tříletou pracovní zkušeností v oboru politiky zaměstnanosti. Poradcem je možné se stát také v případě, že má uchazeč ukončené profesní vzdělání (Berufsausbildung) v sociální sféře a může prokázat minimálně 5letou zkušenost v oboru politiky zaměstnanosti. V obou případech je nutná také ochota dále se dovzdělávat dle odpovídajících požadavků mezinárodních směrnic.⁴⁰

3.5. Způsob podpory jugendcoachingu

První podnět k zahájení spolupráce dospívajícího a pracovníka jugendcoachingu iniciuje dospívající. Nejčastěji se obrací na svého učitele či

³⁹ PROCHÁZKOVÁ, Lucie, ref. 13, s. 87

⁴⁰ EGLSEER, Thomas. AusBildung bis 18 und Jugendcoaching: Unterstützungsstrukturen am Übergang Schule - Beruf [online]. 2016 [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: http://www.bundeskost.at/wp-content/uploads/2016/11/praesentation-ausbildung-bis-18-und-jugendcoaching_fice-austria_20161123.pdf

svou učitelku ve škole. Vyučující následně zprostředkuje kontakt s poradcem/poradkyní. Stejně tak se ale dospívající rovnou může na poradce obrátit sám, a to v případě, že skrze školu informovat poradce jugendcoachingu z jakýchkoli důvodu nechce, nebo když už do školy nechodí (být žákem či studentem není podmínkou absolvování programu jugendcoaching, přihlásit se může i někdo, kdo už nestuduje, ale je ve věku 15 až 19, resp. 24 let a potřebuje pomoc ve volbě vzdělávací instituce či profesního směřování). Kontakty lze jednoduše najít na internetu – databázi s kontakty na jednotlivé poradce má na svých webových stránkách NEBA, iniciativa Sozialministeriumservice (dříve Federální úřad sociálního zabezpečení (Bundessozialamt), v roce 2014 přejmenován na Sozialministeriumservice ⁴¹).

Během poskytování služby jugendcoaching se klade důraz na to, že každá osobnost je jiná a všichni účastníci nepotřebují automaticky všechna podpůrná opatření, která jsou nabízena. Jugendcoaching se snaží být co možná nejvíce individuální. I proto po transformaci z clearingů došlo ke změně, kdy je podpora rozdělena do tří stupňů a podle toho, co dospívající řeší a co přesně potřebuje, takové podpory se mu dostane. Tímto způsobem nedochází ke zbytečnému plýtvání prostředky v případě, že toho není potřeba. Dospívající dostane cílenou pomoc, která přímo odpovídá jeho požadavkům. ⁴²

⁴¹ Bundessozialamt wurde Sozialministeriumservice. Wiener Gebietskrankenkasse [online]. Wien, 2014 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <http://dienstgeber.wgkk.at/portal27/wgkkdgportal/content?contentid=10007.730322&viewmode=content>

⁴² NEBA. *Meine Chance für die Zukunft* [online], ref. 35, s. 4.

Podpora je rozdělena do těchto základních stupňů:

1. Stupeň obsahuje **první rozhovory**. Poradce zde podává dospívajícímu všeobecné informace. V prvním stupni je pomoc krátkodobá, trvá několik hodin, maximální doba poskytování jsou dva měsíce.⁴³ Někteří lidé se tímto způsobem lépe zorientují v systému školství a trhu práce a to jim stačí k tomu, aby si dále dokázali poradit sami. Pokud se prvním stupněm pomoci problém nevyřeší a dospívající potřebuje větší podporu, je možná spolupráce ve druhém nebo třetím stupni.
2. Stupeň nastupuje, pokud podpora z 1. stupně nestačí. Zde dochází k důkladnějšímu **poradenství** u osob, které si sami nevědí rady s rozhodováním a potřebují pomoci i při organizaci dalších podpůrných nabídek. Tento stupeň podpory trvá max. 6 měsíců a je podmínkou pro absolvování prodlouženého učení nebo částečné kvalifikace, příp. pro přijetí na tzv. školu druhé šance (v němčině Produktionsschule).⁴⁴ Škola druhé šance je jedním z dalších podpůrným opatřením pro mladé lidi s problémy, navazující na jugendcoaching. V rámci této školy dostávají v Rakousku šanci lidé, kteří si ještě nejsou jisti svou pozicí na pracovním trhu. Často jim chybí základní sociální dovednosti a potřebují také získat základní kvalifikaci. Jak již název napovídá, škola druhé šance je určena i těm lidem, kteří se už nějakou dobu nevzdělávají – v Rakousku je omezena věkem, a to pro osoby max. do 21 let, v případě,

⁴³ Wie läuft Jugendcoaching ab. *NEBA: Netzwerk berufliche*

Assistenz [online]. [cit. 2018-04-03]. Dostupné z:

<https://www.neba.at/jugendcoaching/wie-laeuft-jugendcoaching-ab>

⁴⁴ Wie läuft Jugendcoaching ab, ref. 43

že se jedná o člověka se speciálními potřebami, pak do 24 let.⁴⁵ Škola druhé šance stojí na čtyřech základních pilířích, kterými jsou vzdělávací moduly, věnující se hlavně aktivizaci, cvičení a specializaci, dále koučink, vědomostní dílna se zaměřením na zvyšování kompetencí v oblasti kulturních technik (mezi které patří např. schopnost rozdělávání ohně, používání kalendáře nebo pěstování rostlin⁴⁶) a nových médií. Poslední pilíř tvoří sportovní aktivity.⁴⁷

3. **Stupeň:** Tato forma pomoci přichází, pakliže předchozí formy nejsou z nejrůznějších důvodů účinné či vhodné. S mladým člověkem se zde dlouhodoběji a intenzivněji pracuje, dochází k **doprovázení** ze strany poradce. Analyzují se slabé a silné stránky dospívajícího, vytvoří se profil schopností a zpráva, která obsahuje mimo jiné plán podpory s konkrétními podpůrnými opatřeními, s kroky k dosažení kvalifikace a se zpravidla střednědobými a dlouhodobými cíli. Dospívající zde, i ve druhém stupni, může získat praktické zkušenosti na různých seminářích, praxích a pracovních tréninzích. Na konci spolupráce ve třetím stupni získá dospívající zprávu s doporučeními do budoucnosti. Na třetím stupni může trvat podpora max. 1 rok, ale ani po dokončení tohoto typu

⁴⁵ Produktionsschule. *Sozialministeriumservice* [online]. [cit. 2018-05-03].

Dostupné z:

<https://www.sozialministeriumservice.at/site/Arbeitsmarktprojekte/NEBA/Produktionsschule/>

⁴⁶ Kulturtechnik. *Educalingo: The dictionary for curious people* [online]. [cit.

2018-05-08]. Dostupné z: <https://educalingo.com/de/dic-de/kulturtechnik>

⁴⁷ Wie läuft die Produktionsschule ab?. *NEBA: Netzwerk berufliche*

Assistenz [online]. [cit. 2018-05-03]. Dostupné z:

<https://www.neba.at/produktionsschule/wie-laeuft-produktionsschule-ab>

podpory kontakt mezi dospívajícím a pracovníkem jugendcoachingu nemusí zcela zmizet. V případě opětovné potřeby tohoto opatření se může klient kdykoli znovu vrátit. Dospívajícímu je v případě zájmu nabídnuta další podpora v rámci jiných opatření. Po ukončení druhého či třetího stupně se dospívající standardně „předá“ do návazné služby, do vzdělávacího zařízení či na pracovní trh.⁴⁸

3.6. Principy služby

Jedním ze základních principů, na kterém poskytování služby jugendcoaching stojí, je dobrovolnost. Všichni zúčastnění, klient, škola, ostatně i poradce, příp. další osoby podílející se na procesu, jsou v této spolupráci dobrovolně. Ačkoli služba jako taková je finančně velmi náročná, klient sám nemusí platit nic, je poskytována zdarma. Bezplatnost a dostupnost je dalším důležitým principem opatření. Služba by kromě dalšího profesně-vzdělávacího směřování měla přispět klientovi i jinak – měla by rozvíjet jeho osobnostní a sociální stabilizaci, zakotvenost. Dospívající využívající služby jugendcoachingu jsou často z nepodnětného prostředí, které je plné negativních sociálních jevů, jako jsou např. dluhy, problémy s bydlením, problémy v rodině nebo se závislostmi.⁴⁹ Jugendcoaching může být impulzem, který přiměje členy rodiny začít svou situaci řešit.

Dalším důležitým principem poskytování jugendcoachingu je spolupráce a partnerství. Na celém procesu jugendcoachingu se podílí mnoho různých odvětví a osob. Vzniká tak propojení rodiny, školy, poskytovatelů kvalifikace a ekonomického sektoru. Škola je velmi důležitým partnerem v této „koalici“.

⁴⁸ Wie läuft Jugendcoaching ab, ref. 43

⁴⁹ Warum Jugendcoaching. *NEBA: Netzwerk berufliche Assistenz* [online]. [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: <https://www.neba.at/jugendcoaching/warum-jugendcoaching>

Učitelé jsou v dennodenním kontaktu s dospívajícími a ve své roli si přirozeně všímají i lehkých obtíží při učení či zanedbávání školní docházky. Ti dospívající, kteří se už neúčastní povinné školní docházky, mohou získat více informací, příp. kontaktovat poradce jugendcoachingu při návštěvě tzv. Jugendzentren (= střediska mládeže). V případě, že dospívající už nechce pokračovat ve studiu, ale chce získat pracovní místo, může být do tohoto partnerství zapojen i pracovní úřad, externí poradenská a pečovatelská zařízení, stejně jako učňovské školy a podniky. V celém procesu jugendcoachingu je vzájemný kontakt napříč různými oblastmi podporován.⁵⁰ Lze tedy shrnout, že mezi nejvýznamnější partnery v procesu jugendcoachingu patří rodina, škola a podniky.

3.7. Evaluace služby a statistika

V této kapitole se budu zabývat hodnocením jugendcoachingu. Zajímala mě data z období zavedení jugendcoachingu a dále nejnovější zpracovaná data, tedy ta, z roku 2016. Při psaní této kapitoly jsem vycházela především ze článku Lucie Procházkové a z výroční zprávy jugendcoachingu z roku 2016.

Po prvním, pilotním roce fungování služby proběhla její evaluace vytvořená Institutem pro vyšší studia (IHS). Evaluace ukázala, že služba se dostává k její cílové skupině. Je o ní dokonce větší zájem, než se očekávalo. Přesto bylo třeba upravit určité aspekty poskytování služby.

Projevilo se, že větší podporu vyžadují následující cílové skupiny:

- lidé z vyšších škol, kteří se setkávají s velkým tlakem na své výsledky ze strany rodiny, která od nich má nereálné očekávání.

⁵⁰ NEBA. *Meine Chance für die Zukunft*, ref. 35, s. 5, 6.

- mladí lidé, kteří mají problémy se závislostmi, nevhodným chováním, kteří se ocitli mimo systém.
- osoby z migračního prostředí.

Evaluace služby poukázala na nejčastější problémy, se kterými se mladí lidé potýkají. Obvykle se jednalo o nejasné představy o práci (42%), problémy s motivací (20%), problematické nahlížení na sebe samého (12%), omezení hybnosti (9,4%), a problémy související s rodinným prostředím.⁵¹

V článku Lucie Procházkové z roku 2015 jsem našla informaci o tom, že existuje předepsaný počet lidí pro každou úroveň podpory, kterému je možné se věnovat. Určená je také požadovaná úspěšnost.⁵² V praxi by to tedy mohlo znamenat, že pracovník ví, že do konce roku už může vzít do programu např. jen 3 klienty, kteří musí být úspěšní. Domnívám se, že by to mohlo vést k tomu, že pracovník bude vybírat žáky, u kterých je pravděpodobnější, že se spolupráce vydaří. Nicméně v jiných dokumentech pozdějšího data vydání jsem nic o zmíněném počtu úspěšnosti či klientů v určitém stupni nenašla, je tedy možné, že tato předepsání byla zrušena.

Následující úsek se bude věnovat počtu účastníků jugendcoachingu. Zájem o jugendcoaching po nahrazení clearingů byl obrovský. První rok se nabízel jen ve dvou spolkových zemích, ve Vídni a ve Štýrsku, od roku 2013 se nabídka rozšířila do celého Rakouska. Hned v prvním roce se do programu ve dvou spolkových zemích přihlásilo 13 000 lidí. O rok později se do programu zapsalo 9 452 lidí jen ve Vídni.⁵³ Roku 2016 už se jugendcoachingu zúčastnilo zhruba 45 000 osob. Nejvíce z toho ve Vídni, zhruba 29%. Celkový

⁵¹ PROCHÁZKOVÁ, Lucie, ref. 13, s. 88, 89

⁵² PROCHÁZKOVÁ, Lucie, ref. 13, s. 87, 88, 89

⁵³ PROCHÁZKOVÁ, Lucie, ref. 13, s. 88

počet účastníků od startu jugendcoachingu rok od roku stoupá a v roce 2016 zhruba o 15% překonal rok předchozí. Ač je opatření určeno jak mladým mužům, tak ženám, větší účast tradičně vykazují muži (s 57% v roce 2016). Jak již jsem zmínila v kapitole o cílové skupině opatření, o jugendcoaching má zájem mnoho osob s migračním pozadím. V roce 2016 byla němčina mateřským jazykem jen 57% účastníků. Největší jazykové menšiny tvořila bosensština, chorvatština, srbština s 10% a turečtina, kurdština s 12%. V letech 2013 reprezentovalo 61% účastníků německé rodilé mluvčí. Zmiňované dvě jazykové skupiny zůstaly procentuálně zastoupeny zhruba stejně, zato podíl rodilých mluvčích jiných jazyků vzrostl ze 16% na 21%.⁵⁴

Jak již jsem uvedla výše, jugendcoaching nabízí oporu ve třech základních stupních. V prvním stupni, který zahrnuje několik informativních rozhovorů, získalo pomoc 52% účastníků. Druhý stupeň, poradenství spojené s organizací dalších podpůrných nabídek, využilo 30% účastníků. Tu nejužší formu doprovázení v podobě třetího stupně absolvovalo 18% zúčastněných. Z těchto údajů bychom mohli vyvodit, že většina dětí má problém z velké části pouze s nedostatkem informací či jinými drobnými skutečnostmi, které je možné vyřešit v krátkém časovém horizontu.

Předchůdce jugendcoachingu, clearing, byl určen pouze dospívajícím se speciálními vzdělávacími potřebami. Jugendcoaching takto cílovou skupinu definovanou už nemá, jedná se o jakékoli dospívající, kteří si nevědí rady se svým dalším vzdělávacím či profesním směřováním. Lidé s postižením nebo znevýhodněním mohou služby využívat do svých 24 let, ostatní pouze do 19 let. V roce 2016 se zúčastnilo jugendcoachingu 67% osob bez postižení, 22%

⁵⁴ *Jugendcoaching 2016: Jahresbericht* [online]. Wien: BundesKOST, 2017 [cit. 2018-04-04]. S. 11, 14, 15, 17, 19, 22. Dostupné z:

<http://www.bundeskost.at/information/jugendcoaching.html>

osob s minimálně jedním doloženým postižením. Tento údaj se, v porovnání s předchozími lety, téměř nezměnil.⁵⁵

Jugendcoaching řádně ukončilo 99% účastníků, což je ještě o jedno procento vyšší číslo, než tomu bylo v roce 2015. Na konci spolupráce kouč doporučí dospívajícímu další konkrétní kroky, které už spolu dříve zpracovávali. V roce 2016 bylo téměř 50% účastníkům doporučeno, aby dále navštěvovali školu. Dalších 30% účastníků mělo nastoupit do učení, z toho 19% do běžného učení, 9% do prodlouženého učení (verlängerte Lehre) a 2% do učení s částečnou kvalifikací. (Teilqualifikation). 8% dospívajících by mělo začít navštěvovat tzv. školu druhé šance.⁵⁶

V roce 2016 pracovalo v Rakousku 488 lidí na pozici poradce či poradkyně v programu jugendcoaching.⁵⁷

3.8. Zakotvení v rámci sociálního systému a financování

V roce 2012 nabízelo 140 poskytovatelů služby v oblasti podpory na pracovním trhu pro osoby s postižením a/nebo znevýhodněním. Financovány byly prostřednictvím Federálního úřadu sociálního zabezpečení. Roku 2012 se všechna podpůrná opatření sloučila pod síť s názvem NEBA (Netzwerk Berufliche Assistenz = síť profesní asistence). V rámci NEBA existují kromě jugendcoachingu další tři podpůrná opatření, a to asistence při profesním vzdělávání, pracovní asistence a job coaching.⁵⁸

V Rakousku zastřešuje všechny organizace nabízející služby podporující profesní orientaci a integraci osob s postižením a mladých lidí se

⁵⁵ *Jugencoaching 2016: Jahresbericht*, ref. 54, s.23

⁵⁶ *Jugencoaching 2016: Jahresbericht*, ref. 54, s.27, 29

⁵⁷ *Jugencoaching 2016: Jahresbericht*, ref. 54, s.39

⁵⁸ PROCHÁZKOVÁ, Lucie, ref. 13, s. 89

speciálními potřebami organizace Dabei-austria. Svoji činností podporuje férové zacházení s mladými lidmi se speciálními potřebami na trhu práce. K roku 2015 zastřešovala 52 organizací nabízející 124 projektů, které poskytují všechna výše zmíněná podpůrná opatření. Organizace velmi úzce spolupracuje s Ministerstvem práce, sociálních věcí a ochrany konzumentů (Bundesministerium für Arbeit, Soziales und KonsumentInnenenschutz) a s Federálním úřadem sociálního zabezpečení.⁵⁹ Ministerstvo práce, sociálních věcí a ochrany konzumentů se také v nejvyšší míře stará o financování opatření. Jugendcoaching je, stejně jako byl v minulosti clearing, financován ze státního rozpočtu, z vyrovnávacích daňových fondů a případně z Evropského sociálního fondu.⁶⁰ Např. v roce 2016 byly služby Jugendcoachingu nabízeny v rámci 35 projektů v celém Rakousku. Financovány byly ve výši 27,5 milionů euro.⁶¹

⁵⁹ PROCHÁZKOVÁ, Lucie, ref. 13, s. 90

⁶⁰ RICHTLINIE Jugendcoaching des Bundesministers für Arbeit, Soziales und Konsumentenschutz zur Durchführung der Maßnahmen Jugendcoaching. *Umsetzung von Jugendcoaching-projekten* [online]. 1.1.2012 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <http://www.esf.at/wp-content/uploads/2017/05/Richtlinie-Jugendcoaching.pdf>

⁶¹ *Jugendcoaching 2016: Jahresbericht*, ref. 54, s. 39

4. Jugendcoaching v Německu

Původně jsem se domnívala, že v Německu bude mít opatření jinou strukturu než v Rakousku, ale není tomu tak, protože to německé z rakouského opatření vychází. Ze stejného důvodu neexistuje mnoho zdrojů, které by se uceleně zabývaly jen německým jugendcoachingem.

V německém systému je celý jugendcoaching ještě stále v plenkách. Pojem kouče není nijak právně ukotven. Není jasné, jakou kvalifikaci by měl kouč mít a vlastně tak sám sebe může nazývat kdokoli. Erik Lindner při psaní své knihy „Coachingwahn – wie wir und hemmungslos optimieren lassen“ („Blud jménem koučink – jak se bez zábran necháváme optimalizovat“) zjistil, že zhruba jedna šestina lidí, kteří nabízejí své koučské služby, jsou doopravdy seriózní.⁶² V Německu (na rozdíl od Rakouska) neexistuje jedna organizace, která by zastřešovala všechny poskytovatele jugendcoachingu.

V Německu jugendcoaching může zasáhnout u jakéhokoli dospívajícího, který potřebuje pomoci zvládnout nějakou obtížnou životní situaci. Jedná se tak např. o ztrátu chuti k učení, ztrátu sebedůvěry, příp. zkušenost se šikanou nebo se zatížením v podobě rozvodu rodičů. Děti či dospívající jsou v průběhu spolupráce podněcováni k aktivitě, k tomu, aby přicházeli s vlastními návrhy řešení. Když člověk sám přispěje k řešení svého problému, je totiž obzvláště motivován, aby nadále pracoval. Kouč pak spíše navádí člověka k tomu, aby sám přišel na to, kde je problém. Olivier Mewald a Walther Brunkschen z Mníchovské iniciativy pro koučink dětí a dospívajících (Müncher Initiative für Kinder- und Jugendcoaching) nabízejí pomoc ke svépomoci. Mnoho lidí přesně neví, co vlastně svým dětem objednávají.

⁶² SCHINDLER, Sylvie-Sophie. Die Optimierer: Warum immer mehr Jugendliche einen persönlichen Coach haben. *Münchner Merkur Journal: Das Wochenend-Magazin des Münchner Merkur*. München, 2017, (93).

„Koučink není ani doučováním, ani terapií,“ dodávají.⁶³ Hlavním rozdílem je, že v koučinku se spolu kouč se svým svěřencem soustředí na objevení silných stránek dítěte a jejich následným rozvojem, zlepšováním se právě v tom, co dítěti jde. Problémy jako takové se tu neřeší.⁶⁴

Německou kapacitou s desetiletou zkušeností v oboru, je kouč Alex Jagemann. Děti a dospívající, které koučoval, byli zatím ve věku od 7 do 21 let. Z 95% jsou u Alexe Jagemanna iniciátory kontaktu rodiče dětí a dospívajících.⁶⁵ Z korespondence s Alexem Jagemannem jsem se dozvěděla, že také pořádá kurzy pro osoby, které by se chtěli koučem v této oblasti stát.⁶⁶ Jelikož je koučování v Německu soukromou iniciativou, pro klienta není, na rozdíl od situace v Rakousku, zdarma. Cena za soukromého kouče se zpravidla pohybuje od 80 do 110 euro za hodinu. Běžně dochází ke zhruba 10 hodinám spolupráce.⁶⁷

⁶³ SCHINDLER, Sylvie-Sophie, ref. 62

⁶⁴ SCHINDLER, Sylvie-Sophie, ref. 62

⁶⁵ SCHINDLER, Sylvie-Sophie, ref. 62

⁶⁶ Jagemann, Alex <ajagemann@online.de >. Jugendcoaching Havelková, Zuzana <havelkovaz@seznam.cz>. 2018-02-23 13.01. [cit. 2018-05-03]

⁶⁷ SCHINDLER, Sylvie-Sophie, ref. 62

5. Situace v České republice

V této kapitole bych ráda nastínila situaci v České republice a porovнала ji s tou v Rakousku. Tuto poslední kapitolu práce jsem rozdělila do tří částí. V první podkapitole představím školská poradenská zařízení a školská poradenská pracoviště, jako základní poradenské instituce pro žáky, které jsou zajišťovány Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Následující podkapitola bude pojednávat o poradenství, která zastřešuje rezort Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV). V závěrečné kapitole zmíním, jak a kdy proběhl projekt zabývající se zavedením jugendcoachingu v České republice.

Tematika kariérového poradenství u mladých lidí v České republice je velmi obsáhlá a v rozsahu své práce, která se soustředí primárně na popis rakouského opatření jugendcoaching, všechny zmíněné oblasti pouze stručně představím.

5.1. Školský poradenský systém

V České republice se kariérovému poradenství mladých lidí, věnují převážně poradci v rámci školského poradenského systému. Tato činnost je financována a zajišťována rezortem MŠMT. Školský poradenský systém obsahuje instituce dvojího typu – školská poradenská zařízení (dále zařízení) a školská poradenská pracoviště (dále pracoviště). Rozdíl je především v tom, že zařízení je umístěno mimo školu a spolupráce se žáky probíhá především ambulantní formou, kdežto pracoviště funguje přímo ve škole.⁶⁸

O poradenství na školách a ve školských poradenských zařízeních pojednává vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb

⁶⁸ VOSMIK, Miroslav. Inkluze a kariérové poradenství. Praha: Dr. Josef Raabe, 2018, s 39. ISBN 978-80-7496-357-5.

ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, nejaktuálněji vyhlášky č.197/2016 Sb. Tato vyhláška vymezuje, kdo může jak a v jakém rozsahu vykonávat ve školách a zařízeních poradenské služby. Jedním z účelů poradenských služeb je dle vyhlášky „*přispívat k vhodné volbě vzdělávací cesty a pozdějšího profesního uplatnění*“⁶⁹.

Mezi zařízení patří pedagogicko-psychologická poradna (dále poradna) a speciálně pedagogická centra (dále centra). Vyhláška uvádí hlavní činnosti, jimiž se musí poradny zabývat, jako např. poskytování psychologické a speciálně pedagogické diagnostiky a intervence, problémy ve vývoji osobnosti dítěte, ve výchově a vzdělávání dětí a dospívajících, apod. Mezi služby, které poradna poskytuje, patří také kariérové poradenství, které se zaměřuje např. na profesní orientaci či přestupy na střední školu. Odborný tým poradny tvoří speciální pedagogové, psychologové a sociální pracovníci, příp. metodik prevence.⁷⁰

Centra se věnují zejména podpoře dětí se zdravotním postižením. Vykonávají speciálně pedagogickou a psychologickou diagnostiku, zjišťují připravenost žáků se zdravotním postižením pro povinnou školní docházku, věnují se integraci a podpůrným opatřením žáků ve školách. V rámci podpory centra mohou žáci se zdravotním postižením využít i kariérové poradenství.

⁶⁹ Vyhláška č. 197/2016 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, in: Sbírká zákonů České republiky [online], 2016, [vid. 2. 5. 2018], dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-197/>

⁷⁰ Vyhláška č. 197/2016 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ref. 69

Odborný tým centra tvoří psychologové, speciální pedagogové a sociální pracovníci.⁷¹

Mezi pracovníky školských poradenských pracovišť patří standardně výchovný poradce a školní metodik prevence, dále pak fakultativně školní speciální pedagog a školní psycholog. Výchovný poradce je učitelem se sníženou přímou pedagogickou činností o minimálně 1 hodinu týdně a maximálně o 5 hodin týdně.⁷² Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních popisuje všechny činnosti, které by měl vykonávat výchovný poradce.⁷³

Jedním z největších problémů, se kterým se v oblasti poradenství poskytovaném školství můžeme setkat, je zalhcenost a nedostatek času výchovných poradců. Jak se můžeme dočíst ve Sborníku příspěvků z Kongresu výchovného poradenství, „*výchovný poradce má ve škole mnoho úkolů, které musí sledovat a plnit. Volba povolání je jen jedna součást. Kromě toho ještě řeší výchovné problémy, věnuje se prevenci, sleduje děti se speciálními poruchami učení, řídí vypracování individuálně vzdělávacích plánů, věnuje se talentovaným žákům, atd.*“⁷⁴

⁷¹ Vyhláška č. 197/2016 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ref. 69

⁷² Výchovný poradce. *Metodický portál RVP.CZ: unikátní prostor pro učitele, sdílení zkušeností a spolupráci*[online]. [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/V/V%C3%BDchovn%C3%BD_poradce

⁷³ Vyhláška č. 197/2016 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ref. 69

⁷⁴ Sborník příspěvků z Kongresu výchovného poradenství. Výchovný poradce. Praha: Národní vzdělávací fond, 2006, str. 6. ISBN 80-86728-31-5

Já si neumím představit, že by se výchovný poradce mohl vyjmenovaným oblastem (a mnohým dalším) dostatečně věnovat, pokud má zkrácenou svou přímou pedagogickou činnost např. jen o jednu hodinu. Tuto skutečnost potvrzuje několik výzkumů. Ďurišková například došla ve svém výzkumu k tomu, že nároky na poradenské služby v oblasti dalšího vzdělávání a volby profesní dráhy rostou, ale organizace pracovního úvazku zůstává nezměněna.⁷⁵ Ďurišová uvádí další problémy, které se v kariérovém poradenství v základních školách vyskytují. Patří mezi ně nedostatečná informovanost poradců a tím pádem posléze i žáků. Vhodné by také bylo, aby byl určen počet žáků, které spadají na jednoho poradce, příp. aby výchovný poradce neměl přímou vyučující povinnost – v současném stavu se poradce dle Ďurišové nemůže dostatečně problematice kariérového poradenství věnovat.⁷⁶ I Ehlová dospěla ve svém výzkumu, zabývajícím se situací výchovných poradců na středních školách dvou krajů České republiky v letech 2011 – 2014, k tomu, že časová dotace k činnosti poradenství není dostatečná. Pouze 21% poradců uvedlo, že je s časovou dotací spokojeno. Jako zbytečnou zátěž, která je brzdí, často uváděli povinnou dokumentaci a administrativu.⁷⁷

⁷⁵ ĎURIŠOVÁ, Libuše. KARIÉROVÉ PORADENSTVÍ V ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH: VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ MEZIKARIÉROVÝMI PORADCI [online]. 2016, s. 47, ISBN 1804-526X. [cit. 2018-05-05].

Dostupné z: <http://docplayer.cz/30867007-Karierove-poradenstvi-v-zakladnich-skolach-vyzkumne-setreni-mezikarierovymi-poradci.html>

⁷⁶ ĎURIŠOVÁ, Libuše, ref. 75, s. 50

⁷⁷ EHLOVÁ, Marcela. Školní poradenské služby na středních školách poskytované výchovnými poradci. *Pedagogika*. 2016, 66(5), s. 581. ISSN 0031-3815.

I Vosmik ve své knize tvrdí, že se kariérovému poradenství z důvodu jiných povinností ve školách věnuje jen málo času.⁷⁸

Ďurišová ze získaných poznatků shrnuje, jak by podle poradců mělo kariérové poradenství vypadat:

„Kariérový poradce bude mít dostatek času pro poskytování poradenských služeb všem žákům i jejich rodičům, což předpokládá vykonávání pouze této funkce a současně omezení vyučovací povinnosti minimálně na polovinu. Kariérovým poradcům budou úřadem práce a dalšími institucemi, které se na kariérovém poradenství přímo či nepřímo podílejí, poskytovány aktuální informace týkající se situace ve vyšším sekundárním vzdělávání a na trhu práce v daném regionu. Odborem školství, mládeže a sportu příslušného krajského úřadu budou pořádány pravidelné schůzky všech kariérových poradců základních škol daného kraje, které budou sloužit nejen k výměně zkušeností a řešení aktuálních, důležitých problémů či požadavků, ale také k jednání se zástupci institucí, které se na volbě další vzdělávací dráhy a budoucího povolání již podílejí nebo mohou podílet.“⁷⁹

Školní metodik prevence, stejně jako školní psycholog a speciální pedagog mají dle vyhlášky č. 197/2016 Sb. do svých kompetencí mimo jiných oblastí také zahrnuto kariérové poradenství.⁸⁰

System školních poradenských zařízení a pracovišť je v České republice hlavním prostorem, ve kterém dochází ke kariérovému poradenství žákům. Domnívám se, že přednosti spočívají především v tom, že dítě může v případě

⁷⁸ VOSMIK, Miroslav. Inkluze a kariérové poradenství. Praha: Dr. Josef Raabe, 2018, s. 18. ISBN 978-80-7496-357-5.

⁷⁹ ĎURIŠOVÁ, Libuše, ref. 75, s. 51

⁸⁰ Vyhláška č. 197/2016 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ref. 69

potřeby pomoci kontaktovat pracoviště přímo ve škole, nemusí chodit na nové místo. Někdy poradce osobně zná, neboť výchovný poradce je zároveň učitelem na dané škole. To může pomoci při budování důvěry k poradci, zároveň ale může odradit žáka od návštěvy pracoviště v případě, že nemá onoho učitele rád nebo mu předmět, jenž vyučuje, ve škole nejde. Mezi hlavní problémy, se kterými se tento druh poradenství pojí, je nedostatek času výchovných poradců, ale i dalších pracovníků zařízení či poraden. Na rozdíl od jugendcoachingu, tito poradci v České republice mají na starosti i jiné výchovné, příp. je jejich hlavní náplní přímá pedagogická činnost. To by mohlo vést k nedostatku času pro sledování aktualit v oblasti vzdělávání a pracovního trhu. Poradci jugendcoachingu se standardně věnují pouze poradenské činnosti. Nejsm si také vědoma toho, že by v rámci poraden a zařízení bylo poradenství nějak jasně strukturovaně členěno do určitých druhů podpory, které by žáci mohli využít. Na jednu stranu se tak náš systém nepyšní přehlednou organizační strukturou, na stranu druhou tak může být jednodušší předat žákům přesně to, co potřebují.

5.2. Rezort Ministerstva práce a sociálních věcí

Dalším rezortem, který se věnuje poskytování poradenských služeb, je Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), které spolu s úřady práce zabezpečuje státní politiku zaměstnanosti.

Úřad práce nabízí několik různých druhů poradenství pro rozličné cílové skupiny. Já vzhledem k tématu celé práce popíšu jen ta, která jsou určena pro žáky a mladé lidi se speciálními potřebami.

Informační a poradenská střediska při úřadech práce (IPS) nabízejí odpovědi na otázky týkající se volby různých povolání či možností studia. Informace podávají (především prostřednictvím tištěných materiálů, počítačových programů, videí, a dalších samoobslužných materiálů)

o jednotlivých studijních oborech, přijímacích řízeních, uplatnění či situaci na pracovním trhu. IPS zdarma nabízí individuální i skupinové poradenství pro žáky základních a středních škol, absolventy škol i pro veřejnost, pořádá také besedy pro středoškoláky a mnoho dalšího. Dle Freibergové je tento systém poradenství velmi dobře vybaven, a to jak po metodické, tak po technické stránce. Zkušení poradci mají podávat informace s vědomím toho, jaká je praxe, mají být přímo u aktuálních informací a vědět o nejnovějších trendech v oboru. K poradenství byli tito odborníci speciálně vyškoleni.⁸¹

Ač je dle Freibergové opatření velmi úspěšné, nejsem bohužel toto tvrzení schopna potvrdit či vyvrátit. Dokument od Freibergové je jeden z mála zdrojů zabývajícím se podrobně těmito středisky. Webová stránka těchto středisek na portálu MPSV byla naposledy aktualizována v roce 2006 a v popisu činnosti stále stojí, že se mimo jiných cílových skupin věnuje dětem ze zvláštních škol, které v současnosti už neexistují. To dokládá zastaralost webových stránek, která mi vzhledem k tomu, že středisko údajně klade důraz na aktuálnost informací a znalost nejnovějších trendů, připadá poněkud znepokojující.⁸²

⁸¹ PORADENSTVÍ PRO VOLBU POVOLÁNÍ A ZAMĚSTNÁNÍ NA ÚŘADECH PRÁCE V ČESKÉ REPUBLICE [online]. FREIBERGOVÁ, Zuzana. Praha: Národní vzdělávací fond, 2005, s. 28-30 [cit. 2018-05-04]. ISBN 80-86728-25-0. Dostupné z:

http://old.nvf.cz/publikace/pdf_publicace/euroguidance/cz/poradenstvi_urady_prace.pdf

⁸² Informační a poradenská střediska při ÚP. Integrovaný portál MPSV [online]. 2005 [cit. 2018-05-05]. Dostupné z:

<https://portal.mpsv.cz/sz/obcane/poradstrediska>

Job kluby neboli kluby práce zřizované úřady práce se zaměřují na pomoc při zorientování se na trhu práce, nácvik dovedností a technik potřebných k vyhledávání zaměstnání (např. psaní motivačního dopisu, životopisu, příprava na přijímací pohovor, apod.), stejně jako na motivaci a aktivizaci účastníku k uplatnění na trhu práce. Jsou zaměřeny na jinou cílovou skupinu než jugendcoaching, v minulosti zvláště pro uchazeče o zaměstnání, kteří vyžadují zvýšenou péči při procesu zprostředkování zaměstnání, např. osoby se zdravotním postižením, osoby do 20 let věku, uchazeče o zaměstnání, kteří jsou v evidenci vedeni déle než 5 měsíců v kuse, apod. V současnosti se jedná o všechny takové uchazeče, „kteří si chtějí vylepšit sebe prezentaci, pracovat na svém osobním i duchovním růstu, posílit sebevědomí a naučit se zvládat stresové situace spojené s nezaměstnaností.“⁸³

Pracovní rehabilitace primárně pomáhá osobám se zdravotním postižením získat a udržet si určitou pracovní pozici, nikoli vybrat studijní/vzdělávací obor.⁸⁴ Podporované zaměstnání cílí výhradně na osoby s postižením či jiným znevýhodněním a podporuje je, jak při ujasnění si představ o práci, tak při samotné práci v zaměstnání.⁸⁵ Na rozdíl od jugendcoachingu se tedy nejedná o pomoc komukoli, kdo ji potřebuje a také se tu počítá s tím, že osoba přichází do prostoru pracovního trhu, s dalším studiem se už nepočítá.

⁸³ Job club. Integrovaný portál MPSV, ref. 1

⁸⁴ Pracovní rehabilitace. Integrovaný portál MPSV [online]. [cit. 2018-05-05].
Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/pha/pracovni_rehabilitace

⁸⁵ Co je PZ?. Česká unie pro podporované zaměstnání [online]. [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: <http://www.unie-pz.cz/3-podporovane-zamestnavani/14-co-je-pz.html>

5.3. Hodnocení využití jednotlivých poradenských subjektů

Analýza vydaná Národním vzdělávacím ústavem z roku 2011 tvrdí, že pomoc u poradců úřadu práce nevyhledává mnoho žáků základních ani středních škol. Nejvíce žáků základních škol, 30%, vyhledalo pomoc při výběru vzdělávací či profesní dráhy u některého z učitelů. Dalších téměř 20% se obrátilo na školního poradce, zhruba 14% kontaktovalo poradce v pedagogicko-psychologické poradně a necelých 12% žáků poradce na úřadě práce. Téměř 6% žáků se pak obrátilo na privátní poradce či psychology. Podobná tendence upřednostnění vyhledávání poradenství ve škole se ukazuje u žáků středních škol, pouze v menším rozsahu – na některého z učitelů se obraceli žáci v 27,8% případů, na školní poradce následně v 7,2% případů. Poradci pedagogicko-psychologické poradny byli kontaktováni 4,1% žáky a poradci na úřadu práce 5,8% žáky. Zde se pozice na rozdíl od situace na základních školách změnila. Privátního poradce či psychologa vyhledalo 2,7% žáků středních škol.⁸⁶ Tyto údaje potvrzují, že žáci opravdu upřednostňují možnost získat pomoc od lidí, kteří jsou jim nejbliže (učitelé) v prostředí, které je jim dobře známé, ve škole. Je těžké odhadnout, zda by žáci kontaktovali poradce jugendcoachingu, který je se školou sice propojen, ale většina žáků ho z toho prostředí nezná. Domnívám se, že je také rozdíl v tom, zda dítě vyžaduje

⁸⁶ DRAHOŇOVSKÁ, Pavlína a Petra ŠŤASTNOVÁ. *Jak žáci základních a středních škol vybírají svou další vzdělávací nebo pracovní kariéru: Analýza výsledků dotazníkového šetření žáků základních a středních škol* [online].

Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012, s.6. [cit. 2018-05-04].

Dostupné z:

http://www.nuov.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/AnalyzaKP_ZSaSS_pro_www.pdf

např. jeden rozhovor, ve kterém si třídním učitelem nechá doporučit nějakou literaturu k přijímacím zkouškám na střední školu, nebo jestli potřebuje dlouhodobé a systematické vedení.

5.4. NNO AKLUB a projekt Youthcoach

Při hledání informací o fungování systému podobnému jugendcoachingu mimo Rakousko jsem zjistila, že aktivita pro zavedení opatření v dalších zemích už proběhla. Do projektu, který byl financován z prostředků Evropské unie, byla zahrnuta dokonce i Česká republika. Žádnou literaturu, které by se tímto projektem zabývaly nebo ho hodnotily, kromě samotných webových stránek AKLUBu a projektu Youthcoach, jsem ale bohužel nenašla.

V České republice existuje vzdělávací nezisková organizace AKLUB, která se zabývá vzdělávacími službami a vývojem vzdělávacích a integračních programů a produktů. Věnuje se třem různým cílovým skupinám, a to: 1. profesionálům a odborníkům (např. organizuje semináře pro učitele), 2. mladým lidem (tvorba nástrojů pro vzdělávání a motivaci mladých lidí, poskytování odborného a kariéerního poradenství, vývoj a realizace programů pro usnadnění startu do profesního i osobního života), 3. znevýhodněným lidem (vzdělávací kurzy, integrační programy, poradenství v oblasti hledání práce či zahájení podnikání).⁸⁷

Jedním z projektů, který AKLUB s finanční podporou Evropské unie uskutečnil, byl Youthcoach. Cílem tohoto projektu byla „*redukce předčasného odchodu mladých lidí ze vzdělávání a pomoc mladým lidem při startu profesní*

⁸⁷ Základní informace. *Aklub* [online]. Krnov, 2017 [cit. 2018-02-25].

Dostupné z: <http://www.aklub.org/o-nas/>

*kariéry*⁸⁸. V rámci něj se vytvořilo nové opatření pro podporu mladých lidí. Projektu se zúčastnilo 8 zemí – Česká republika, Německo, Rakousko, Slovensko jako hlavní partneři a poté Itálie, Chorvatsko, Řecko a Španělsko jako transferoví partneři a projekt trval od roku 2014 do roku 2016.⁸⁹ Komplexní shrnutí toho, jaký úspěch projekt měl v České republice a jaká je jeho budoucnost, jsem bohužel nenašla.

⁸⁸ Youthcoach. *Aklub* [online]. Krnov, 2017 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <http://www.aklub.org/youthcoach/>

⁸⁹ Základní informace. *Aklub*, ref. 87

Závěr

Volba povolání je složitý proces, se kterým se setkává každý z nás. Pro někoho je rozhodování jednodušší a někdo naopak potřebuje pomoc. V Rakousku proto existuje jugendcoaching, podpůrné opatření, které si klade za cíl podpořit mladého člověka při volbě povolání či dalšího vzdělávání, stejně tak při osobním rozvoji. Program je zaměřen již na žáky základních škol, tj. žáky od cca 14 let do 19 let, v případě, že se jedná o osobu s postižením, pak do 24 let.

Zaujalo mě, že se se změnou předchůdce jugendcoachingu – clearingu – na jugendcoaching změnila a rozšířila cílová skupina opatření. Zatímco clearing využívali výhradně mladí lidé se speciálními potřebami (většinou s nějakou formou zdravotního postižení, či sociálního handicapu), jugendcoaching je určen pro všechny mladé lidi, kteří si nevědí rady s tím, jakou cestou by se měli ve svém vzdělávání či pracovním uplatnění vydat. Myslím si, že je velmi dobré a důležité, že k této změně došlo. Pro jakéhokoli mladého člověka může být období adolescence doprovázeno velkým zmatkem v otázkách volby povolání. Mladý člověk nemusí mít postižení, aby tuto dobu prožíval citlivěji než ostatní vrstevníci a aby potřeboval pomoc. Myslím si, že je dobré zaměřit se na možnost pomoci tomu, kdo sám cítí, že ji potřebuje. Tento čin vnímám jako velký posun v samotném vnímání cílové skupiny sociální práce.

Jugendcoaching inspiroval i zahraničí. Nejrozšířenějším se stal v Německu, kde ale není nijak právně zakotven a funguje v rámci soukromého sektoru. V několika dalších evropských zemích, včetně České republiky, probíhal v letech 2014 – 2016 projekt podporovaný prostředky z Evropské unie, Youthcouch.

V České republice se kariérním poradenstvím zabývá jak rezort MŠMT, tak MPSV. V rámci MŠMT mají kariérní poradenství na starosti především výchovní poradci, MPSV zajišťuje fungování Informačních a poradenských středisek při úřadech práce.

Z prostudovaných materiálů ale vyplývá, že se náš systém potýká s několika **nedostatky**.

- Analýza Národního vzdělávacího ústavu z roku 2011 ukazuje, že nejoblíbenějšími poradci žáků základních a středních škol v oblasti dalšího vzdělávacího či profesního směřování jsou učitelé, následováni výchovnými poradci. Výchovní poradci, kteří se touto problematikou mají dle vyhlášky č. 197/2016 Sb. primárně zabývat, mají ale mnoho dalších povinností. Často nestíhají, musí skloubit povinnosti poradce a učitele. Umím si také představit, že z důvodu časového tlaku musí některé své závazky upozadit, rozhodnout se, který z jejich úkolů je důležitější a který může počkat.
- Kariérové poradenství poskytované sociální oblastí není často využíváno a o jeho aktuálnosti lze velmi pochybovat.

Z již zmíněného výzkumu vyplývá, že v České republice má kariérové poradenství ve školském prostředí velkou tradici.⁹⁰ Z toho důvodu by nejspíš bylo vhodné ponechat oblast kariérové poradenství u mladých lidí výchovnému poradci. K tomu, abych způsob poskytování poradenství fungoval lépe, by bylo možné zavést následující **změny**.

- Ve shodě s názorem Ehlové je třeba navýšit přiděl času výchovným poradcům či zredukovat jejich přímou pedagogickou

⁹⁰ DRAHOŇOVSKÁ, Pavlína a Petra ŠŤASTNOVÁ, ref. 86, s.6

činnost alespoň na poloviční úvazek.⁹¹ Zamyslet bychom se mohli také nad tím, zda by pozice výchovného poradce nemohla být prací na plný úvazek.

- Vhodné by bylo též podporovat spolupráci výchovných poradců z různých škol, sdílet zkušenosti a příklady dobré praxe.⁹²
- Úvahu si také zaslouží zvýšení finančního ohodnocení výchovných poradců, stejně jako uznání vyššího sociálního kreditu (statusu).⁹³
- V případě, že nebudeme v České republice zavádět nové opatření fungující na principu jugendcoachingu, mohli bychom se jím inspirovat i pro práci výchovných poradců, např. způsobem poskytování poradenství – využití tří různých stupňů pomoci podle toho, co přesně žák potřebuje.

Ač se Česká republika ocitá v trojici států s nejnižší nezaměstnaností mladistvých v Evropě (společně s Rakouskem)⁹⁴, uvažujme i my o vytvoření služby pro podobnou cílovou skupinu a s podobným posláním.

Jedním z největších problémů při zavádění nových opatření bývá vzhledem k podfinancování českého školství ekonomická náročnost, které s sebou změny většinou přináší. Rakouské opatření jugendcoaching je hrazeno z prostředků Ministerstva práce, sociálních věcí a ochrany konzumentů. České MPSV ale bohužel taktéž trpí podfinancováním a zavedení opatření podobnému jugendcoachingu by bylo problematické.

⁹¹ EHLOVÁ, Marcela, ref. 77, s. 581

⁹² EHLOVÁ, Marcela, ref. 77, s. 581

⁹³ EHLOVÁ, Marcela, ref. 77, s. 581

⁹⁴ *Jugendcoaching 2016: Jahresbericht*, ref. 54, s. 5

V případě, že by podobné opatření bylo v rezortu MPSV, existovala by možnost (stejně jako v Rakousku) získávat finance z Evropské unie, např. prostřednictvím Evropského sociálního fondu).

V případě zavedení nového opatření nebo jakýchkoli změn ve stávajícím systému by bylo samozřejmě třeba nejprve podrobně prozkoumat problematiku kariérového poradenství pro dospívající v České republice, zjistit přesně, jaké skutečnosti v současném systému nefungují a proč.

Služba pro žáky, která by fungovala jako preventivní opatření zabraňující předčasnému ukončení školní docházky a problémům na pracovním trhu u nás chybí. Vzhledem k ekonomické situaci MŠMT a MPSV nejspíš nebude v blízké době možné opatření podobné jugendcoachingu zavést. Domnívám se ale, že minimálně zlepšovat podmínky v současném poradenském systému je nezbytné.

Věřím, že cíl této práce, kterým bylo *popsat rakouské opatření jugendcoaching, zhodnotit jeho účinnost a nastínit problematiku podpory mladých lidí při volbě povolání v České republice* se mi podařilo v rámci dostupných zdrojů k tématu naplnit. Dále doufám, že se text bude moci stát užitečnou českojazyčnou pomůckou pro osoby zajímající se o tuto problematiku.

Seznam literatury

Tištěné zdroje:

- ČERNÁ, Marie a kol. *Česká psychopedie: speciální pedagogika osob s mentálním postižením*. Vydání druhé. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-3071-7.
- EHLOVÁ, Marcela. Školní poradenské služby na středních školách poskytované výchovnými poradci. *Pedagogika*. 2016, 66(5). ISSN 0031-3815.
- ERIKSON, Erik H. Životní cyklus rozšířený a dokončený: Devět věků člověka. 2. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0786-3
- JANOŠOVÁ, Pavlína. Adolescence. BLATNÝ, Marek. *Psychologie celoživotního vývoje*. Praha: Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3462-3.
- PROCHÁZKOVÁ, Lucie. Podpora mladých lidí při volbě povolání se zaměřením na Jugendcoaching, formu podpory v Rakousku. *Speciální pedagogika*. 2015, 25(1), 83-91. ISSN 1211-2720.
- ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: vývojová psychologie*. 2. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-124-7.
- Sborník příspěvků z Kongresu výchovného poradenství. *Výchovný poradce*. Praha: Národní vzdělávací fond, 2006, 114 s. ISBN 80-86728-31-5.
- SCHINDLER, Sylvie-Sophie. Die Optimierer: Warum immer mehr Jugendliche einen persönlichen Coach haben. *Münchener Merkur Journal: Das Wochenend-Magazin des Münchener Merkur*. München, 2017, (93).

- VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. 2. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.
- VOSMIK, Miroslav. Inkluze a kariérové poradenství. Praha: Dr. Josef Raabe, 2018. ISBN 978-80-7496-357-5.

Elektronické zdroje:

- 10 Jahre Clearing 2001-2011 [online]. Wien: Bundessozialamt, 2011 [cit. 2018-03-20]. S. 31. Dostupné z: https://www.behindertenarbeit.at/wp-content/uploads/BASB_10_Jahre_Clearing.pdf
- Behindertenmilliarde. *BIZEPS - Nachrichten zum Thema Behinderung* [online]. 24.09.2000 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://www.bizeps.or.at/behindertenmilliarde/>
- BeSt 2015: Reportage Jugendcoaching: Judith Baumgartner VHS Jugendcoaching im Rahmen der NEBA. In: YouTube [online]. [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=FX5G2NVphdU>
- Bundessozialamt wurde Sozialministeriumservice. Wiener Gebietskrankenkasse [online]. Wien, 2014 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <http://dienstgeber.wgkk.at/portal27/wgkkdgportal/content?contentid=10007.730322&viewmode=content>
- Co je PZ?. Česká unie pro podporované zaměstnání [online]. [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: <http://www.unie-pz.cz/3-podporovane-zamestnavani/14-co-je-pz.html>

- DRAHOŇOVSKÁ, Pavlína a Petra ŠŤASTNOVÁ. Jak žáci základních a středních škol vybírají svou další vzdělávací nebo pracovní kariéru: Analýza výsledků dotazníkového šetření žáků základních a středních škol [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012 [cit. 2018-05-04]. Dostupné z: http://www.nuov.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/AnalyzaKP_ZSaSS_pro_www.pdf
- ĎURIŠOVÁ, Libuše. KARIÉROVÉ PORADENSTVÍ V ZÁKLADNÍCHŠKOLÁCH: VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ MEZIKARIÉROVÝMI PORADCI [online]. 2016, s. 47, ISBN 1804-526X. [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: <http://docplayer.cz/30867007-Karierove-poradenstvi-v-zakladnich-skolach-vyzkumne-setreni-mezi-karierovymi-poradci.html>
- EGLSEER, Thomas. AusBildung bis 18 und Jugendcoaching: Unterstützungsstrukturen am Übergang Schule - Beruf [online]. 2016 [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: http://www.bundeskost.at/wp-content/uploads/2016/11/praesentation-ausbildung-bis-18-und-jugendcoaching_fice-austria_20161123.pdf
- Informační a poradenská střediska při ÚP. Integrovaný portál MPSV [online]. 2005 [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/sz/obcane/poradstrediska>
- Job club. Integrovaný portál MPSV [online]. [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/sz/obcane/jobclub>
- *Jugendcoaching 2016: Jahresbericht* [online]. Wien: BundesKOST, 2017 [cit. 2018-04-04]. S.27, 29. Dostupné z: <http://www.bundeskost.at/information/jugendcoaching.html>

- JUGENDCOACHING – W24-Beitragsreihe "Meine Chance" Martina Schneider. In: YouTube [online]. [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ZMMpNpP1VYw>
- KIRCHER, Michael. Behinderten-Milliarde ab 2001. *BIZEPS - Nachrichten zum Thema Behinderung*[online]. 19.12.2000 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://www.bizeps.or.at/behinderten-milliarde-ab-2001/>
- Kulturtechnik. *Educalingo: The dictionary for curious people* [online]. [cit. 2018-05-08]. Dostupné z: <https://educalingo.com/de/dic-de/kulturtechnik>
- LADSTÄTTER, Martin. Richtlinien zum Einsatz der Beschäftigungsoffensive fixiert. *BIZEPS - Nachrichten zum Thema Behinderung* [online]. 17.01.2001 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://www.bizeps.or.at/richtlinien-zum-einsatz-der-beschaeftigungsoffensive-fixiert/>
- LECHNER, Ferdinand, Andres RIESENFELDER, Gottfried WETZEL, Petra WETZEL, Barbara WILLSBERGER a Thomas EGLSEER. Evaluierung CLEARING: Endbericht [online]. Wien: L&R Sozialforschung, 2006 [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: http://www.lrsocialresearch.at/files/Eval_Clearing_Endbericht_L&R_Sozialforschung.pdf
- NEBA. *Meine Chance für die Zukunft* [online]. Wien: Sozialministeriumservice, 2007 [cit. 2018-04-03]. S. 3. Dostupné z: <https://www.neba.at/jugendcoaching>
- NEBA: NETZWERK BERUFLICHE ASSISTENZ. Was ist NEBA? [online]. [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://www.neba.at/>

- PORADENSTVÍ PRO VOLBU POVOLÁNÍ A ZAMĚŠTNÁNÍ NA ÚŘADECH PRÁCE V ČESKÉ REPUBLICE [online]. FREIBERGOVÁ, Zuzana. Praha: Národní vzdělávací fond, 2005, s. 28-30 [cit. 2018-05-04]. ISBN 80-86728-25-0. Dostupné z: http://old.nvf.cz/publikace/pdf_publicace/euroguidance/cz/poradenstvi_urady_prace.pdf
- Pracovní rehabilitace. Integrovaný portál MPSV [online]. [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/pha/pracovni_rehabilitace
- Produktionsschule. *Sozialministeriumservice* [online]. [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <https://www.sozialministeriumservice.at/site/Arbeitsmarktprojekte/NEBA/Produktionsschule/>
- Rauch-Kallat: Verantwortungsvolle Politik heißt, zu Beschlüssen stehen!. *BIZEPS - Nachrichten zum Thema Behinderung* [online]. 24.02.2001 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://www.bizeps.or.at/rauch-kallat-verantwortungsvolle-politik-heisst-zu-beschluessen-stehen/>
- RICHTLINIE Jugendcoaching des Bundesministers für Arbeit, Soziales und Konsumentenschutz zur Durchführung der Maßnahmen Jugendcoaching. Umsetzung von Jugendcoachingprojekten [online]. 1.1.2012 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <http://www.esf.at/wp-content/uploads/2017/05/Richtlinie-Jugendcoaching.pdf>
- Schiling in Euro umrechnen. *Online Rechner* [online]. [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: https://www.online-rechner.at/waehrung/ats_eur

- Youthcoach. *Aklub* [online]. Krnov, 2017 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <http://www.aklub.org/youthcoach/>
- Výchovný poradce. Metodický portál RVP.CZ: unikátní prostor pro učitele, sdílení zkušeností a spolupráci [online]. [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/V/V%C3%BDchovn%C3%BD_poradce
- Warum Jugendcoaching. *NEBA: Netzwerk berufliche Assistenz* [online]. [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: <https://www.neba.at/jugendcoaching/warum-jugendcoaching>
- Wie läuft die Produktionsschule ab?. *NEBA: Netzwerk berufliche Assistenz* [online]. [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <https://www.neba.at/produktionsschule/wie-laeuft-produktionsschule-ab>
- Wie läuft Jugendcoaching ab. *NEBA: Netzwerk berufliche Assistenz* [online]. [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: <https://www.neba.at/jugendcoaching/wie-laeuft-jugendcoaching-ab>
- Základní informace. *Aklub* [online]. Krnov, 2017 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <http://www.aklub.org/o-nas/>

Právní dokumenty

- Vyhláška č. 197/2016 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, in: *Sbírka zákonů České republiky* [online], 2016, [vid. 2. 5. 2018], dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-197/>
- Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, in: *Sbírka zákonů České republiky* [online], 2004, [vid. 17. 4. 2018], dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-435>

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), in: *Sbírka zákonů České republiky* [online], 2004, [vid. 17. 4. 2018], dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

Ostatní zdroje:

- Jagemann, Alex <ajagemann@online.de >. Jugendcoaching
Havelková, Zuzana <havelkovaz@seznam.cz>. 2018-02-23 13.01.
[cit. 2018-05-03]